

הזיין מפראג

לאחר שבע-עשרה שנים בהם המשפחה מאוחדת, יוסף מגלה שהאחים חוששים כי הוא שונא אותם. הוא מתאכזב לגלות שאהבתם אליו לא היתה שלמה, ופורץ בבכי כאוב. האם העמדת פנים היא תכונה שלילית תמיד?

מיליוני פאונד מזויפים

בפראג חי יהודי יליד צ'כסלובקיה בשם אדולף בורגר. לפני מלחמת העולם השנייה הוא עבד בדפוס בעיר ברטיסלבה. בתקופת המלחמה יהודים ביקשו ממנו לסייע להם 'לזיין' תעודות הטבלה. באותה תקופה בסלובקיה, אדם שהחזיק תעודה שהוטבל לנצרות חלילה לפני המלחמה, לא נשלח לאושוויץ. בזכות הזיופים הללו הרבה יהודים ניצלו.

הוא עצמו לא נשלח לאושוויץ, בתואנה שהוא נצרך לטובת המדינה בעבודתו. בשנת 1942 התגלה שהוא מזיין מסמכים. הוא נעצר על-ידי הגסטפו ונשלח לאושוויץ ביחד עם אשתו שנרצחה בתאי הגזים. אדולף עצמו הצליח לשרוד כשנה וחצי.

ואז, באחד מימי חודש מרץ 1944 הוא נדרש להתייצב אצל מפקד המחנה. הוא לא ישן כל הלילה, ורעד מפחד. בבוקר הוא הגיע למשרדו. "אתה נוסע לברלין, מר בורגר", אמר לו מפקד המחנה הנודע לשמחה רודולף הס. דרושים לנו אנשי מקצוע כמוד. אתם תעבדו שם בתנאים נוחים ויהיה לך טוב. בורגר, מופתע מהתואר 'מר' שהפך אותו באחת ממספר לבן אדם, התקשה להאמין למשמע אוזניו. היה נדמה לו כאילו עלה מהגיהנום היישר לשמיים.

הרכבת עליה הועלה בהמשך לקחה אותו לברלין. משם הועבר למחנה הריכוז זקסנהאוזן הסמוך. אחרי שנכנס בשעריו, הוא הובל למתחם מבודד בתוך המחנה, "מחנה בתוך מחנה". כלוב מבודד, מוקף תיל, שהאסירים

האחרים לא יוכלו להביט פנימה.

רק אז הבין בורגר מדוע זכה להיחלץ מגורלם המר של חבריו שנותרו באושוויץ. הניסיון שלו כמזייף מסמכים שהביא תחילה למעצרו באושוויץ, היה כעת הגורם שהציל את חייו. הנאצים היו זקוקים לבעלי מקצוע כמוהו שיודעים לזייף מסמכים.

במחנה זקסנהאוזן פעל בית מלאכה סודי לזיוף שטרות, שאמור היה להוציא לפועל את מבצע זיוף הכספים הגדול בהיסטוריה. פעילותו הייתה חלק ממזימה שהגו הנאצים, להצפת אנגליה בכסף מזויף כדי להפיל את המטבע האנגלי. בורגר, שעסק בזיוף מסמכים כשפעל במחתרת האנטי-נאצית בסלובקיה, היה אחד העובדים המתאימים למפעל הזה.

בורגר נדהם למצוא שם ציוד טכני מושלם, שכלל את המכונות החדישות ביותר. זה היה רעיון שטני, להקים מפעל ממשלתי לזיוף בתוך מחנה ריכוז בקרבת ברלין ולהשתמש באסירים פוליטיים, יהודים כולם, לשם זיוף שטרות כסף.

מבצע הזיוף התנהל תחת השם 'מבצע ברנהרד', על שמו של קצין הס"ס ברנהרד קריגר, שניהל אותו. הוא בחר אך ורק ביהודים, כדי שאפשר יהיה לחסל אותם מיד לאחר השלמת המבצע. הפקודות היו ברורות. השטרות היו צריכים להיות אמינים ברמה כזו שגם מומחי הכסף המנוסים בבריטניה לא יוכלו למצוא כל הבדל בינם ובין השטרות המקוריים. לשם כך, כל האמצעים היו כשרים, ובראשם נייר שיהיה תואם בשלמות למקור, וגלופות ברמת שלמות מוחלטת [?] עד לפרטים הקטנים ביותר.

לצד זאת, היה על עובדי המפעל לפצח בעזרת מתמטיקאים את שיטת המספור בה השתמשו ב"בנק אוף אינגלנד".

בבית החרושת הועסקו בכפיה 140 עובדים שזכו לתנאים טובים ביחס לשאר האסירים במחנה. "החיים היו טובים, אבל ידענו שאנחנו רק בחופשה מהמוות", תיאר לימים בורגר. הוא לא האמין שייצא משם. אבל

היה להם הכול? אוכל, סדינים לבנים על כל מיטה? לכל אחד הייתה מיטה משלו? שומרי ה.ס.ס. מעולם לא צעקו עליהם, והתייחסו אליהם כבני אדם.

"הנאצים גם היו פושעים רגילים?"

מאה שלושים מיליון פאונד מזויפים יוצרו במפעל הזה, והנאצים תכננו להפיל אותם ממטוסים ברחבי בריטניה. אך התוכנית לא יצאה לבסוף לפועל, וזה היה גם גורלה של התוכנית לזייף גם דולרים אמריקאים.

כשתבוסתם הלכה וקרבה, הנאצים ניסו להציל את המפעל והעבירו אותו למחנות באוסטריה. ה.ס.ס. ביקשו לרכז את כל הקבוצה יחד ולהרוג אותם, אבל חלק מהקבוצה התעכבה. ואז הגרמנים ברחו, והם שוחררו בידי כוחות הברית במאי 1945. במנוסתם, אספו הנאצים עשרות ארגזים עם שטרות מזויפים מהמפעל, והשליכו אותם לאגם טופליץ באוסטריה, שם הם נמצאו שנים לאחר מכן.

באחת ממשימות החיפוש נכח בורגר עצמו, שהתרגש למראה השטרות המזויפים שלו שנמשו מהמים. חלק אחר מהשטרות חולק למרגלים גרמנים ברחבי העולם. אחרים נמסרו לבכירים נאצים שנמלטו מאירופה אחרי המלחמה. ב-2007 אמר בורגר: "אני רוצה שאנשים יידעו, שהנאצים לא היו רק רוצחים, אלא גם פושעים רגילים". הוא נפטר בפראג בגיל 99.

בכי מסוג אחר

השבוע אנו מסיימים את הסיפור של יוסף, הסאגה שאותה אנו קוראים עליו במשך ארבעה שבועות. אחד הדברים שאנו קוראים עליהם שוב ושוב זה הבכי של יוסף.

בפעם הראשונה אנו קוראים בפרשת מקץ שיוסף מאשים אותם "מרגלים אתם"; "ויאמרו איש אל אחיו אבל אשמים אנחנו על אחינו אשר ראינו בצרת נפשו בהתחננו אלינו ולא שמענו" (מב, כא) כשראה שהם מתחרטים על מכירתו, הדבר גרם לו לבכות: "ויסוב מעליהם ויבך".

בפעם השנייה זה היה כשפגש אחרי 22 שנה את האח היחיד מאותה אימא, את בנימין. התורה מספרת: "וימהר יוסף כי נכמרו רחמיו אל אחיו ויבקש לבכות ויבא החדרה ויבך שמה" (מג, ב).

הפעם השלישית היא בפרשת ויגש, כשיהודה אמר לו שהוא מוכן להיות עבד לכל החיים, העיקר שישחרר את אחיו בנימין. מדוע? "כי איך אעלה אל אבי והנער איננו אתי פן אראה ברע אשר ימצא את אבי". כשיוסף שמע על הצער שזה יגרום לאביו, לא יכול היה יותר להתאפק: "ויתן את קולו בבכי ויאמר יוסף אל אחיו אני יוסף" (מד, ב).

בפעם הרביעית בכה כשהתחבק עם בנימין ושאר האחים: "ויפול על צווארי בנימין אחיו ויבך, ובנימין בכה על צוואריו, וינשק לכל אחיו ויבך עליהם" (מה, יד-טו).

הבכי החמישי היה בפגישה שלו עם אביו יעקב. אחרי כל כך הרבה שנות פרידה כאובות הוא סוף סוף פוגש את יעקב בגושן, והתורה מספרת: "וירא אליו ויפול על צוואריו ויבך על צוואריו עוד" (מו, כט).

הבכי השישי מופיע בפרשתנו, פרשת ויחי. אחרי שבע עשרה השנים הכי טובות של יעקב, וממילא גם של יוסף, כשיעקב נפטר נאמר: "ויפול יוסף על פני אביו ויבך עליו וישק לו" (נ, א). זה היה בכי של צער ואבלות על אובדן אביו.

ואז, בסוף הפרשה, מגיע הבכי השביעי והאחרון, אבל הפעם זה בכי מסוג אחר. לא בכי של התרגשות על כך שאחיו מתחרטים על מכירתו, ולא בכי מהפגישה עם בנימין או אביו, וגם לא בכי של צער על פטירתו של יעקב אבינו. זה בכי מסוג אחר.

אחרי מותו של יעקב אבינו, האחים חששו: "לו ישטמנו יוסף והשב ישיב לנו את כל הרעה אשר גמלנו אותו". ואז שלחו אליו משלחת שסיפרה שאביו יעקב ביקש שימחל להם. כשיוסף שמע את הדברים הוא בכה "ויבך יוסף בדברם אליו" (נ, יז).

מה גרם לבכי של יוסף, על מה בדיוק הוא בכה? הרבי מביא בשיחה בשם הבעש"ט: "שכאשר אדם רואה רע בזולתו הרי זו הוכחה שדוגמת אותו הרע נמצא בו עצמו וכמו אדם המביט בראי אם פניו נקיים אינו רואה במראה שום דופי אבל אם הוא רואה לכלוך וכתם בראי אין זה אלא משום שפניו מטונפין" (לקו"ש ח"י ע' 24).

מצוות עכשיו, תתחבר אחר-כך

על כך היה יוסף מיצר. הוא הבין שאחיו חושדים בו שהוא שונא אותם, וזאת מפני שעמוק בתוך הלב הם עדיין לא אוהבים אותו, ואם הם היו ב'נעליים' שלו הם כן היו נוקמים ☞ "ועל דא קא בכינא".

פתאום יוסף גילה שגם שבע עשרה שנה אחרי שהתאחד עם משפחתו, הם לא באמת התאחדו אתו. כל החביבות והיחס הטוב שהם הראו לו בתור אח ☞ לא היה עם כל הלב. עמוק בפנים הם חששו שהוא עדיין שונא אותם.

על אף שבפעם הראשונה שהוא פגש אותם הוא אמר להם שהוא מאמין שהכול מהקב"ה ☞ "אל יחר בעיניכם כי מכרתם אותי הנה כי למחיל שלחני אלקים לפניכם". (מה, ה) ושוב: "לא אתם שלחתם אותי הנה כי האלקים" (מה, ח), יוסף היה משוכנע שכל הסיפור מאחוריו, אך לפתע הוא מגלה שכל החיוכים והחיבוקים לא היו כל-כך אמיתיים, ועדיין יש נתק במשפחה. האכזבה הזאת גרמה לו לבכי.

נכון שיוסף התאכזב מכך שהאחים לא באמת אהבו אותו, אבל זה שהם 'זייפו' אהבה, זוהי דווקא הנהגה נכונה. לפעמים כשאדם קם בבוקר והוא לא במצב רוח טוב, הוא לא מחייך לאף אחד בתואנה שהוא לא רוצה להעמיד פנים כאילו הוא נחמד כי זה שקר.

אך זוהי לא טענה נכונה. הדבר הנכון לעשות הוא לחייך לאנשים אחרים, ובסופו של דבר, אם הוא יתנהג בחביבות, זה גם ישפיע על המצב רוח שלו, והוא יתחיל להיות נחמד.

זוהי נכון לא רק בין אדם לחברו אלא גם בעבודת ה'. ישנם הטוענים שלא נכון לעשות מצוות שלא יכולים להזדהות עמן. הם מרגישים שהם עושים "שקר בנפשם".

הרבי אומר: תעשה את המצוות, ובסופו של דבר גם תזדהה איתם Fake it till you make it.